

כלב רחוב

חיים סניור בגלריה טובה אוסמן

מפתה ומתעתע (כפי שמצוין בדף התערוכה 'דרך כוכב' המוצגת עתה במוזיאון הרצליה). סניור אמנם משתמש בחומרים פשוטים, יומיומיים, בעלי נראות דלה, שמגיעים מהרחוב אך גם משאיר אותם שם. ויותר מכך. הוא דווקא מדגיש את דלותם על ידי כך שהוא מכסה אותם בחריטות, בכתמים ובקווים צבעוניים, במעין רישול מכוון. כלב אחד מכוסה בקיום שחורים, על שני הכלבים המתגוששים קיום באדום ובשחור. צביעה זו, בשילוב חומר דל ויומיומי, מחבר בין הכלבים של סניור לבין כלב מוכר אחר באמנות הישראלית, 'כלב משוגע' של רפי לביא. ציור זה מבוסס על הכלב בלק, 'הכלב המשוגע', של עגנון מ'תמול שלשום' (1946), המשוטט בירושלים. כשיצחק קומר, גיבור הסיפור, שהוא צייר-צבע (צייר המתפרנס מצביעה), פוגש בו הוא כותב על עורו את המילים 'כלב משוגע'. לקראת סוף הסיפור נושך בלק את קומר, וכך מדביק אותו בכלבת המביאה למותו. במאמר 'עגנון ואמנות ישראל' כותב גדעון עפרת כי המבקר ברוך קורצווייל ראה בבלק 'סמל מחריד' וכמו כן סמל קמאי 'להשתוללות היצרים, לטירוף, לשיגעון'. גם הסופר עצמו, במכתב שכתב לקורצווייל, הודה שהכלב 'הוא חלק בלתי נפרד מן ההווה האיומה של חיינו מדעת או שלא מדעת', ואולי אף סימבול להווה זו. עפרת מציין כמה מופעים של הכלב בלק באמנות הישראלית. הוא צויר על ידי אביגדור אריכא בשנות החמישים, 'ככלב פאתטי למדי, כלב עלוב, שהוא יותר קורבן של אי הבנה וחרדתם של תושבי מאה-שערים מאשר כוח שטני'. בחזרה ללביא, הכלב מ-1957 מצויר בשפה המתיילדת, הפרימיטיביסטית, שלביא אימץ לעצמו, שרבוט מסולסל ספק ילדותי ספק משוגע. כמה שנים אח"כ ב-62' הוא מופיע אצל זיוה קרונזון ככלב המשדר סכנה. הכלבים שסניור מציג הם שילוב של כל אותם 'בלקים'. יש בהם מהפאתטיות והעליבות, הסכנה, הילדותיות, הפרימיטיביסטיות, החילוניות, ואולי אף השגעון, וכל אלו מייצרים פורטרט מורכב, לעתים אף מפוצל, של האמן שיצר אותם.

דנה גילרמן

חיים סניור מציג בגלריה טובה אוסמן קבוצה של פסלי כלבים מעץ. לא מדובר בלהקת כלבי בר שפלשה מהטבע אל העיר - למשל כמו בתערוכה 'ריר' של אסי משולם, שם הציג להקת כלבים קדמונים אלימים ונוטפי ריר, המנבאים קטסטרופה - אלא כלבים שנראים כחיות מחמד עירוניות, שהפכו למשוטטות, ומתגלה בהם משהו קדמוני, יצרי, מעט מאיים. שני זוגות יש בחלל, אחד נראה באמצע מריבה: הלסתות פעורות, השיניים ננעצות זה בזה. משהו בהבעה שלהם מזכיר את אותה הבעה כלבית, שאנו נוטים להגדירה כחיך, וגם אכזריות. הזוג השני עסוק בהזדווגות. גם פה נראה שזוהי פעולה המשלבת הנאה וסבל. ראשו של כלב נוסף יוצא מהקיר, לועו פעור, ועל הלסת והניבים שאריות של צבע כתום, מעין ריר שנתר מאכילת דבר כלשהו. הכלבים עשויים משכבות של חלקי עץ המחברים זה לזה. אלו הם חלקי ארונות, שאריות שנאספו ברחוב, שאריות אבודות שמהם נבנו כלבים אבודים. לאורך כל שנות יצירתו, מאז סיום לימודיו בבית הספר לאמנות 'אבני', צייר סניור דיוקנאות עצמיים. הכלבים בתערוכה זו הפכו לדיוקן האמן. כלומר, הם משמשים את האמן כמסכה מגנה, מרככת, וגם כזו המאפשרת לומר דברים בוטים יותר. הדיוקן העצמי המצטייר מסדרה זו הוא של דמות עירונית, בודדת, יצרית. הכלבים של סניור נראים כלבים מקומיים, מעורבים. אלו הם כלבי רחוב, שלמדו לחיות ולהסתגל למרחב האורבני ולבני האדם. הם שונים מאוד מאלו האריסטוקרטים, המטופלים והמטופחים, הציידים וכלבי השעשועים, המוכרים מתולדות האמנות (מלבד מתקופת ימי הביניים שם התגלמו כיצירו הרשע) ולחילופין אותן חיות מחמד, המסמנות את ידידו הטוב של האדם. הם מגיעים מהאמנות הנמוכה, היומיומית, מהתרבות האורבנית של הרחוב, אפשר לדמיין כיצד הם הופכים לתבליטים וממלאים את קירות העיר בפעולת 'גרפיטי'. גם חומר הגלם, העץ, מגיע מהרחוב. מפתה לשייך את סניור לתחיית 'דלות החומר', שמאפיינת את שדה האמנות הישראלי בשנים האחרונות. אמנים רבים חוזרים להשתמש בחומרים מצויים, תעשייתיים וזולים - שאפיינו את יצירתם של אמני שנות השבעים והשמונים כגון רפי לביא, מיכל נאמן ונחום טבת - אך בניגוד להם, הם בונים באמצעותם עולם עשיר, קסום,

